

УДК 336.714

Ю. В. Козлова,
*Севастопольський інститут банківської справи
Української академії банківської справи НБУ*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ

У статті досліджено сучасний стан і проаналізовано причини низьких показників інвестиційної діяльності вітчизняних банківських установ. Обґрунтовано необхідність створення спеціалізованих інвестиційних банків у банківській системі України та визначено необхідні заходи щодо їх розвитку.

Ключові слова: банківська система, інвестиції, інвестиційний банк, спеціалізований банк.

Постановка проблеми. У сучасних умовах, що склалися в економіці України, особливо гостро постає проблема активізації інвестиційної діяльності. Ключова роль у цьому процесі відводиться фінансовим посередникам, діяльність яких базується на акумулюванні та перерозподілі тимчасово вільних коштів між суб'єктами економічних відносин. З урахуванням специфіки вітчизняної фінансово-кредитної системи, для якої характерним є домінування банківських установ, основне завдання забезпечення структурних перетворень в економіці відводиться банківським інвестиціям.

Другий рівень банківської системи України майже повністю представлений універсальними фінансово-кредитними установами, для яких інвестування не є вузькоспеціалізованим напрямком діяльності. У той же час у ряді зарубіжних країн існує окрема ланка банківської системи – сектор інвестиційних банків, які активно працюють з кредитними і фінансовими інструментами інвестування. Таким чином, актуалізується завдання дослідження перспектив розвитку інвестиційних банків у нашій державі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема підвищення ефективності діяльності банків на інвестиційному ринку порушується багатьма науковцями, зокрема А. М. Морозом, А. А. Пересадою, М. І. Савлуком, І. А. Бланком, Б. Л. Луцівом, В. С. Шапраном, К. В. Паливотою та іншими дослідниками. Однак у більшості робіт дана проблема розглядається через призму активізації інвестиційної діяльності універсальних банківських установ без виділення окремого сегмента спеціалізованих фінансових посередників – інвестиційних банків, або відбувається підміна понять “інвестиційний банк” та “інвестиційна діяльність банку”.

Метою даної статті є дослідження проблем інвестиційної діяльності вітчизняних банків, а також визначення перспектив створення та розвитку інвестиційних банків в Україні.

Виклад основного матеріалу. Історично термін “інвестиційна банківська діяльність” з’явився в Англії в середині XIX століття після того, як банки почали повністю брати на себе нові випуски цінних паперів з метою подальшого їх продажу від свого імені кінцевим інвесторам, і був ґрунтований на двох попередніх поняттях – сприяння в укладенні договорів позики та створення консорціумів з розміщення цінних паперів. Фактично це означає, що кредитна форма задоволення інвестиційного попиту і випуск цінних паперів є основними формами інвестування, що, у свою чергу, становить суть боргового фінансування, основою якого є кредит [5].

У середині XIX століття в банківській системі США також з’явилася нова ланка банківської системи – інвестиційний банк, який спеціалізувався на розміщенні і купівлі-продажу цінних паперів. Пізніше цей вид діяльності розповсюдився і на банківські системи провідних європейських країн. У 1990-х роках, з початком глобалізації та перегляду системи цінностей на ринку акцій, інвестиційні банки отримали значні ресурсні можливості та стали серйозними конкурентами комерційних банків у боротьбі за заощадження населення. Так, за станом на травень 2007 року сукупна вартість десяти найбільших за обсягом капіталізації інвестиційних банків США становила 416 млрд. дол. США. А за 2006 фінансовий рік виручка 10 найбільших на той момент за розміром капіталізації інвестиційних банків США становила 325,11 млрд. дол. США [12].

У період світової фінансової кризи 2008–2009 років інститут незалежних інвестиційних банків США фактично припинив своє існування – найбільші банки або збанкрутували (Lehmans Brothers), або були повністю чи частково викуплені (Bear Stearns, JP Morgan Chase, Merrill Lynch), або з дозволу Федеральної резервної системи змінили статус з незалежних інвестиційних банків на банківські холдинги (Goldman Sachs, Morgan Stanley). На відміну від американських, серед європейських банків здебільшого вдалося уникнути банкрутств завдяки державній підтримці.

Проте на сьогоднішній день колишні незалежні інвестиційні банки США продовжують враховуватися в статистиці найбільших інвестиційних банків світу, перебуваючи у складі холдингів. За даними аналітичної компанії Coalition, у 2011 році виручка 10 найбільших у світі інвестиційних банків становила 144 млрд. дол. США (що на 80 млрд. дол. США менше від показника 2009 року – найвищого за 5 років) [2].

У дослідженнях вітчизняних науковців сьогодні існує багато інтерпретацій поняття “інвестиційний банк”, які відображають головну мету діяльності та основні завдання даного виду спеціалізованих банків. Наприклад, в Енциклопедії банківської справи України за ред. В. С. Стельмаха [3] інвестиційним визначається “банк, що спеціалізується на здійсненні портфельних та реальних інвестицій на комісійній основі чи за власний кошт шляхом проведення операцій з цінними паперами (випуск, розміщення, придбання) та довгострокового кредитування інвестиційних проєктів, засновницької діяльності”.

В українському законодавстві до січня 2012 року передбачалася можливість створення такого типу спеціалізованих банків, як інвестиційний. Зокрема в ст. 4 Закону України “Про банки і банківську діяльність” зазначалося: “...банки в Україні можуть функціонувати як універсальні або як спеціалізовані. За спеціалізацією банки можуть бути ощадними, інвестиційними, іпотечними, розрахунковими (кліринговими)...” [8]. При цьому до спеціалізованих інвестиційних банків установлювалися підвищені вимоги з боку регулятора, зокрема значення економічних нормативів: адекватності регулятивного капіталу (Н2) – не менше ніж 20 % (для універсальних банків – 10 %); співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів (Н3) – не менше ніж 12 (9 %); загальної суми інвестування (Н12) – не більше ніж 90 (60 %). Залучення вкладів фізичних осіб повинно було становити не більше 5 % регулятивного капіталу банку [10].

Незважаючи на наявність нормативної бази для їх функціонування, жодного спеціалізованого інвестиційного банку в Україні створено не було. Хоча на ринку працює ряд банківських установ, які містять вказівку на інвестиційну складову їх діяльності.

Законом України від 15.02.2011 № 3024-VI “Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання діяльності банків” зі ст. 4 Закону України “Про банки і банківську діяльність” виключений перелік видів банківських установ за спеціалізацією: “...Банк самостійно визначає напрями своєї діяльності і спеціалізацію за видами послуг. Національний банк України визначає види спеціалізованих банків та порядок набуття банком статусу спеціалізованого...”.

Постановою Правління Національного банку України від 28.12.2011 № 479 внесено відповідні зміни до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні від 28 серпня 2001 року № 368, якими передбачається функціонування двох видів спеціалізованих банків в Україні – ощадний та довірчого управління, тобто інвестиційні банки як тип спеціалізованого банку на сьогодні не виокремлюються. Проте

слід указати на деякі суперечки в законодавстві: так, у Господарському кодексі досі залишився попередній варіант визначення видів спеціалізованих банків (стаття 334) [1].

Тому оцінка поточного стану інвестиційної діяльності банківських установ буде базуватися на показниках функціонування універсальних банків і банків інших типів спеціалізації (ощадний).

Аналізуючи структуру інвестиційно-кредитного портфеля першої десятки найбільших банків України, можна зробити висновок, що більшість інвестицій здійснюється у формі кредитів. Проте важливим є те, що в структурі категорій клієнтів, яким надаються кредити, досить велику частку займають кредити фізичним особам (рис. 1). У той же час зарубіжні банки переважно кредитують корпоративних клієнтів, тобто інвестиції спрямовуються в реальний сектор економіки.

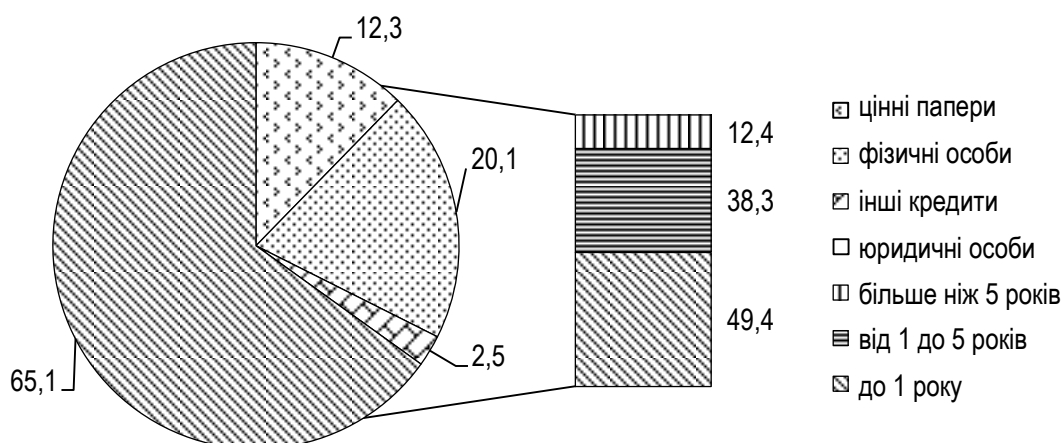

Рисунок 1 – Структура кредитно-інвестиційного портфеля банків України за станом на 01.05.2013

Джерело: сформовано автором на основі [7].

Як свідчать дані рисунка 1, більшість банківських інвестицій сьогодні реалізується у формі кредитів. Однак за станом на 01.05.2013 частка кредитів в інвестиційну діяльність становила лише 13,7 %, що вказує на низьку диверсифікацію кредитного портфеля банківських установ України та спрямованість кредитування в одному напрямі: надання кредитів у поточну діяльність. Дана тенденція є стійкою, приріст кредитного портфеля банків у поточну діяльність відбувається значно швидкими темпами (рис. 2).

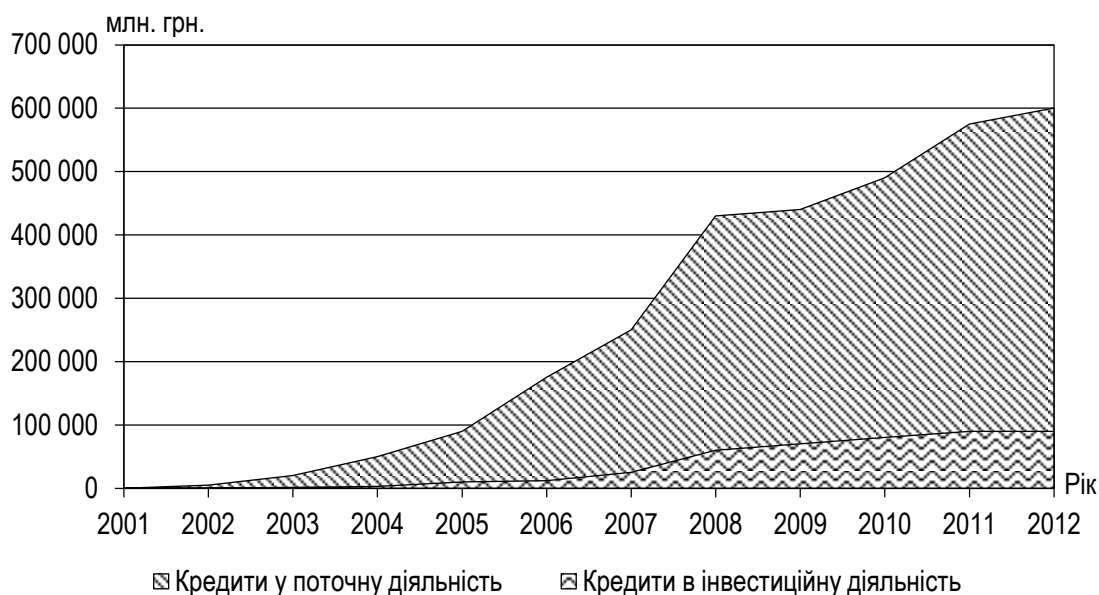

Рисунок 2 – Динаміка банківських кредитів за цільовим спрямуванням

Джерело: сформовано автором на основі [7].

Окремим індикатором асиметричності кредитного портфеля українських банків є фактична відсутність довгострокового кредитування юридичних осіб (див. рис. 1). Слід зазначити, що більшість банків не може надати інвестиційний кредит на строк 3–5 років самостійно, тобто без участі інших фінансових інститутів, що пов'язано з ризикованістю довгострокових вкладень і обмеженістю ресурсної бази банків. Якщо у західних країнах реалізація проекту ніколи не відбувається без участі страхових компаній, то в Україні такі послуги досі не набули розповсюдження.

При низькій питомій вазі вкладень у цінні папери в структурі кредитно-інвестиційного портфеля банків України (див. рис. 1) останнім часом простежується тенденція до переорієнтації банків із вкладень у цінні папери на інвестиції у цінні папери для продажу. За 2012 рік обсяг торгових цінних паперів та цінних паперів банків у портфелі для продажу значно збільшився за всіма групами банків. За станом на 01.05.2013 ця категорія займає 97,3 % у загальному обсязі вкладень у цінних паперів банків [8]. Таким чином, підтверджується небажання банку вкладати кошти в інвестиційні цінні папери, які є більш ризиковими для його діяльності і не дають можливості швидко отримати необхідний рівень прибутку.

Підбиваючи підсумки проведеного аналізу діяльності українських банків в інвестиційному напрямку, слід охарактеризувати її як неефективну, а зростання (падіння) показників банків досягається за рахунок

сприятливої (несприятливої) ринкової кон'юнктури і має екстенсивний характер.

Основні причини низької ефективності інвестиційної складової банківської системи України можна умовно розділити на дві групи – внутрішні і зовнішні.

Серйозним внутрішнім стримуючим фактором нарощування обсягів банківських інвестицій, у чому полягає специфіка банківської інвестиційної діяльності порівняно з корпоративним інвестуванням, є проблема недостатньої ресурсної бази. Протягом останніх років в Україні спостерігається стабільна тенденція до збільшення грошової маси поза банківською системою. Її негативний вплив позначається як на загальній соціально-економічній ситуації в країні, так і на банківській системі. Зокрема за офіційними даними Національного банку, за станом на 01.05.2013 значення показника грошового агрегату М0 (грошові кошти поза депозитними корпораціями) дорівнювало 214,5 млрд. грн., що становило 26,2 % у загальному обсязі грошової маси [7]. Ці кошти потенційно могли бути направлені на фінансування національної економіки через апарат кредитування та інвестування. Незважаючи на це, частка цієї грошової маси задіяна в обслуговуванні тіньової економіки.

Аналізуючи строкову структуру консолідованого депозитного портфеля, слід відмітити, що банкам в Україні поки що не вдається залучати значні обсяги довгострокових ресурсів, що, у свою чергу, гальмує їхню інвестиційну активність. У структурі депозитів, залучених комерційними банками, за станом на 01.05.2013 63,6 % становлять короткострокові вклади (на вимогу та строком до 1 року) і лише 3,6 % займають вклади строком більше 2 років. Здебільшого це вклади фізичних осіб, частка довгострокових вкладів юридичних осіб строком більше 2 років становить лише 1,47 % [7].

На законодавчому рівні відсутня чітка диференціація між терміновими і поточними депозитами. Відповідно до п. 3.3 Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами: “За договором банківського вкладу (депозиту) незалежно від його виду банк зобов’язаний видати вклад або його частину на першу вимогу вкладника, крім вкладів, розміщених юридичними особами на інших умовах повернення, які встановлені договором” [9]. Тобто фактично весь депозитний портфель банків України гіпотетично можна розглядати як ресурси до запитання, незалежно від терміну депозиту, указаному в договорі банківського вкладу. При низькій частці формально довгострокових депозитних ресурсів у структурі зобов’язань банків дана обставина ще більше підвищує ризик ліквідності фінансово-кредитних установ при здійсненні довгострокових активних операцій. Демонстрацією незахищеності банківських установ

у договірних умовах є два приклади банківської паніки 2004 року, коли з жовтня по грудень відтік депозитів становив 4,6 млрд. грн., та 2008 року, коли банківська система втратила майже чверть строкових депозитів. Це призвело до зниження пасивної бази банків та, як наслідок, до скорочення кредитно-інвестиційних портфелів окремих банків.

При цьому слабка динаміка приросту ресурсів банківської системи простежується на тлі посткризових умов функціонування фінансового ринку, за яких банківські установи обирають тактику розумної обережності при здійсненні вибору в координатах “дохідність – ліквідність”. З одного боку, це проявляється в акумулюванні банківською системою протягом досить тривалого періоду зайвої ліквідності. У той же час банками суттєво посилені вимоги до потенційних позичальників (при низькому рівні надійності та платоспроможності вітчизняних підприємств) і умови надання кредитів, у тому числі довгострокових, які й до кризи традиційно розглядалися як високоризиковані, що обумовлювалося наявністю негативних виробничих факторів, ризиком зміни кон’юнктури ринку, загальним несприятливим нормативно-законодавчим фоном і негативною судовою практикою розгляду кредитних спорів.

Банківська система України, як і раніше, функціонує в умовах, коли залишаються невирішеними на законодавчому рівні питання захисту прав кредитора і скасування мораторію на примусову реалізацію основних виробничих фондів державних підприємств, що виступають об’єктом застави за банківськими кредитами. Процедура оголошення боржника банкрутом може тривати роками, пов’язана зі значними витратами і, зрештою, не гарантує банкові відшкодування непогашеного кредиту. Незважаючи на наявність відповідних статей у Кримінальному кодексі, притягнення до кримінальної відповідальності неплатника щодо кредиту також малоімовірне [4].

Як наслідок, при оцінці ризиків довгострокового інвестиційного кредитування універсальні банківські установи роблять вибір на користь альтернативних напрямків розміщення ресурсів, пов’язаних з істотно меншим рівнем ризику при адекватному рівні прибутковості (інвестування в ОВДП, операції на валютному ринку).

До зовнішніх причин низької ефективності інвестиційної діяльності банків України, що обумовлює слабку активність довгострокових вкладень у цінні папери, в першу чергу слід віднести:

- нерозвиненість інфраструктури фондового ринку України;
- нерозвиненість ринку корпоративних цінних паперів, що не дозволяє банкам розглядати вкладення в акції й облігації акціонерних товариств як ліквідні;

- високий рівень інфляції, який негативно впливає на інвестиційну якість цінних паперів і знижує привабливість вкладень у них. Інфляційним чинником пояснюється яскраво виражений короткостроковий характер операції банків з цінними паперами. Зазначимо, що проблема високої інфляції була майже подолана протягом останніх років. Однак викликають певний сумнів методи вирішення даної проблеми та середньострокові перспективи розвитку інфляційних процесів.

Низька привабливість вкладень у цінні папери вітчизняних емітентів також пояснюється непрозорістю ринку капіталу та складністю встановлення реального власника бізнесу, а також проблемою асиметрії інформації на ринку, зокрема ступенем обмеженості інформації, яка надається в офіційній звітності емітентів, що не дає можливості зовнішнім інвесторам адекватно оцінити ризики інвестування.

Потенційно перспективний напрямок банківської інвестиційної діяльності – операції з довгостроковими інвестиційними інструментами, які сприяють залученню “довгих” ресурсів, сьогодні в Україні не користуються попитом через такі чинники, як:

- низький рівень фінансової грамотності та обізнаності населення, яке не має знань та інтересу до вкладання коштів у специфічні, нетрадиційні фінансові інструменти, такі як інвестиційні сертифікати;
- недовіра населення до банківської системи, викликана загальною економічною ситуацією у країні, зокрема кризою 2008–2009 рр., двома мораторіями з боку Національного банку на дострокове повернення банківських вкладів;
- різкі зміни темпів інфляції.

Отже, аналіз діяльності банківського інвестиційного ринку свідчить про його повільну активізацію, при цьому всі банківські інвестиційні операції в Україні здійснюються універсальними банками. Постає питання – чи потрібні взагалі українській економіці такі спеціалізовані банки, оскільки до спеціалізованих банків висуваються і підвищені вимоги щодо економічних нормативів, зокрема в розмірі регулятивного капіталу.

Останнім часом в економіці України спостерігається глибока структурна деформація і значне відставання від економіки розвинутих країн світу за продуктивністю виробництва та рівнем добробуту населення. Більшість підприємств залишаються технологічно відсталими, енергоємними, мають слабку диверсифікацію продуктів і ринків.

Гострою є проблема зношеності основних фондів підприємств, їх застарілість. Вони потребують активного фінансового впливання, яке б забезпечило підвищення ефективності виробничої діяльності. Ступінь зносу основних засобів у 2012 році становив близько 75 %, що свідчить

про незадовільний стан основних виробничих фондів підприємств України та є фактором обмеження повноцінного економічного розвитку [6]. Виникає потреба в додаткових коштах на модернізацію та оновлення основних засобів, особливо підприємств переробної галузі, а банківські ресурси – найбільш доступні та прийнятні кошти, які можуть отримати суб'єкти господарювання для фінансування своєї діяльності. Однак основним джерелом фінансування капітальних вкладень у 2012 році, як і в попередні роки, залишалися власні кошти суб'єктів господарювання, за рахунок яких було здійснено 59,2 % капітальних вкладень, частка кредитів становила лише 16,1 % [7].

Таким чином, цілком очевидно, що ринку фінансових послуг необхідні учасники, чия діяльність сприяла б вирішенню проблем забезпечення коштами реального сектору економіки та розвитку фондового ринку.

Оскільки з усього спектра фінансово-кредитних установ найбільш ефективно функціонуючими та регульованими є комерційні банки, то закономірно, що завдання із залучення коштів населення для подальшої їх трансформації у кредитні вкладення покладається переважно на банківську систему.

Виходячи з об'єктивної необхідності активізації інвестиційних процесів у країні та забезпечення професійного фінансового підґрунтя процесам модернізації та інноваційного розвитку підприємств реального сектору економіки, а також беручи до уваги надзвичайно слабкі позиції парабанківської системи, ми вважаємо доцільним створення у банківській системі України сектору спеціалізованих інвестиційних банків.

Пошук конкретних шляхів вирішення проблеми активізації інвестиційної діяльності фінансових посередників повинен починатися з первинного визначення на державному рівні бажаної моделі майбутнього функціонування банківської системи України. Базуючись на світовому досвіді, в укрупненому вигляді це можуть бути два варіанти:

- залишення status quo, тобто банківська система і далі буде сформована універсальними банками, які проводитимуть консервативну політику і уникатимуть підвищення частки ризикового довгострокового кредитування інвестиційної спрямованості в активах. Однак при цьому фактична нейтралізація банківської системи від інвестиційного процесу повинна компенсуватись адекватним розвитком інших фінансових посередників, зокрема інститутів спільного інвестування;
- побудова банківської системи нового типу, зокрема виділення в її структурі окремого сектору спеціалізованих фінансово-кредитних установ.

Усвідомлюючи низьку зацікавленість приватного капіталу в понесенні одноосібних ризиків побудови нового типу установи, вважаємо за необхідне формування на першому етапі державної ініціативи у створенні інвестиційних банків з часткою державного капіталу. Такі пропозиції вже були озвучені вітчизняними дослідниками, зокрема розглядалася можливість створення спеціалізованих банків на базі установ з часткою власності держави в статутному капіталі, що виникли в результаті їх одержавлення в період кризи 2008–2009 років [11]. Вважаємо даний шлях доцільним, адже на сьогоднішній день єдиною альтернативою є продаж одержавлених банків новим інвесторам, що навряд матиме принципово якісну ефективність для економіки.

З метою вирішення проблеми формування довгострокової ресурсної бази інвестиційних банків та забезпечення фінансового підґрунтя активізації довгострокового кредитування для спеціалізованих установ повинні бути створені особливі умови доступу до кредитних ресурсів Національного банку. З боку НБУ це передбачає розробку спеціального механізму підтримки ліквідності на довгостроковій основі (на сьогоднішній день строки користування кредитами рефінансування обмежені періодом у 90 днів), встановлення відповідної пільгової ціни на ресурси та розширення видів забезпечення таких кредитів. З боку держави розробка механізму довгострокового фінансування інвестиційних банків вимагає усвідомлення об'єктивної необхідності розробки національної стратегії розвитку інвестиційної діяльності, в рамках якої буде передбачений механізм довгострокового фінансування інвестиційних банків.

При цьому, якщо розглядати можливість створення таких спеціалізованих фінансово-кредитних установ на базі банків з часткою власності держави в капіталі, то відкриваються додаткові напрямки залучення ресурсів, зокрема емісія цільових довгострокових облігацій внутрішньої державної позики, за якими залучені кошти спрямовуватимуться на формування ресурсної бази державних інвестиційних банків, а також емісія облігацій і сертифікатів банку.

Якщо звернутися до законодавчих обмежень, які встановлювалися попередньою редакцією Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні від 28 серпня 2001 р. № 368 [10], залучення вкладів фізичних осіб повинно було становити не більше 5 % регулятивного капіталу банку. У разі створення інвестиційних банків з часткою держави в статутному капіталі такі вимоги можуть бути послаблені, при цьому вважається за необхідне здійснення спеціального контролю за реалізацією політики проведення активних операцій банківської установи, зокрема участь уповноважених представників держави в роботі окремих органів управління банку (кредитний комітет) й узгодження

переліку програм і проектів, у які направлятимуться залучені вказаними способами ресурси. При цьому може бути забезпечений достатній приплив ресурсів, адже гарантування і контроль використання коштів безпосередньо державою здатні забезпечити високу зацікавленість власників ресурсів.

Водночас з метою поживлення інвестиційної діяльності на перших етапах можливе створення системи пільг і заохочень для спеціалізованих банків, що здійснюють кредитування довгострокових проектів вітчизняних підприємств. Також доцільно передбачити встановлення вимог до структури активів інвестиційних банків з метою недопущення переважно спрямування фінансових ресурсів в активи, які є менш ризикованими для банку (наприклад, ОВДП та інші державні цінні папери), але не виконують усі функції, притаманні класичним інвестиціям.

Зважаючи на високу ризикованість довгострокового кредитування, вважаємо за необхідне запровадити систему державного страхування ризиків, які пов'язані з діяльністю банків на інвестиційному ринку, та надавати державні гарантії банкам, що беруть участь у фінансуванні проектів, які входять у систему державних пріоритетів. Така необхідність підтверджена досвідом багатьох європейських країн, де створено державні спеціалізовані фонди, які забезпечують фінансову підтримку при отриманні кредитів за деякими програмами шляхом надання гарантій, часткової компенсації отриманих кредитів у вигляді субвенцій чи часткового відшкодування кредитних ставок [11]. Досить вдалим прикладом уже існуючої схеми у вітчизняній банківській практиці є створення з метою підтримки розвитку іпотечного кредитування населення Державної іпотечної установи.

Слід зазначити, що ініціативи лише однієї сторони – держави – в питанні створення банківських установ, на які фактично буде переорієнтовано завдання з активізації двох проблемних ланок фінансового механізму – інвестиційного кредитування реального сектору економіки та фондового ринку, – об'єктивно недостатньо. У цьому контексті потрібно звернути увагу на необхідність підвищення рівня корпоративної соціальної відповідальності власників банківського бізнесу. Очевидно, що порівняно з організацією функціонування універсального банку з розгалуженим і більш стандартним продуктивним рядом, досить чітким нормативно-правовим фоном діяльності, накопиченим досвідом відносин з регулюючими органами альтернатива створення банку з початковими обмеженнями і спрямованістю діяльності в більш ризикові сфери не здається привабливою.

На нашу думку, спеціалізовані інвестиційні банки все ж можуть стати рушійною силою розвитку вітчизняного фондового ринку та можуть сприяти забезпеченню довгостроковими ресурсами підприємств реального сектору економіки. При цьому є очевидним, що пошук шляхів пожвавлення інвестиційної діяльності неможливий у рамках лише банківської системи та у відірваності від загальнодержавних умов, зокрема макроекономічної ситуації, податкових, правових, політичних та інших обставин.

Аналізуючи зовнішні умови, у яких сьогодні функціонують вітчизняні банки, є очевидним, що поява окремих видів фінансових посередників залежить від комплексу питань, які не можуть бути повністю вирішені в найближчій перспективі. Тому паралельно з пошуком моделі майбутнього функціонування фінансово-кредитних установ на даному етапі постає питання необхідності здійснення відповідних заходів, які б усунули наявні проблеми розвитку інвестиційної діяльності існуючих універсальних банків. При цьому слід розуміти, що вирішення деяких питань знаходиться в межах компетенції регулятора банківської системи – Національного банку, але значна, якщо не переважна більшість – це загальнодержавні заходи.

Таким чином, до окреслених вище напрямків розвитку інвестиційних банків також слід додати необхідність вирішення питань, які сьогодні негативно впливають на діяльність усього банківського сектору:

- законодавче виділення виду строкових депозитів, за якими буде неможливим розірвання договору банківського вкладу, за винятком чітко обумовлених форс-мажорних випадків;
- реалізація заходів, спрямованих на захист прав кредиторів;
- сприяння підвищенню фінансової грамотності населення та його довіри до фінансової системи в цілому і до фінансових посередників зокрема;
- розвиток інфраструктури фондового ринку;
- регулювання асиметрії інформації на ринку капіталів;
- підвищення рівня надійності і платоспроможності вітчизняних підприємств, підвищення можливостей брати участь у частковому фінансуванні проекту власними засобами.

Висновки. Отже, за результатами проведеного дослідження нами сформульовано такі висновки:

- необхідно розробити та впровадити невідкладні заходи щодо активізації участі банків у фінансуванні інвестиційних проектів;
- на державному рівні повинна бути сформована цільова структурна модель банківської системи України, яка б передбачала виділення сегмента інвестиційних банків;

- доцільно розглянути можливість запровадження обґрунтованих у роботі заходів щодо підвищення ефективності діяльності банківських установ на інвестиційному ринку, а також визначити напрямки вирішення розглянутих у статті проблем, які стримують активізацію діяльності банків у напрямку акумулювання довгострокових фінансових ресурсів та їх ефективного перерозподілу до підприємств реального сектору економіки.

Список літератури

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Доходи найбільших інвестиційних банків світу скоротилися на 17 % [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://news.finance.ua/ua/~1/0/all/2012/02/29/271182>. – 29.02.2012. – Назва з екрана.
3. Енциклопедія банківської справи України / редкол. : В. С. Стельмах (голова) та ін. – К. : Молодь, Ін Юре, 2001. – 680 с.
4. Козлова Ю. В. Банківська система і небанківські фінансово-кредитні установи в Україні: проблеми і перспективи розвитку / Ю. В. Козлова // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2011. – № 2(11). – С. 232–236.
5. Костюк О. М. Визначення особливостей корпоративного управління в інвестиційних банках [Електронний ресурс] / О. М. Костюк, Ю. Г. Лапіна. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2012_2/Lapina_212.htm.
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Інвестиції та будівельна діяльність [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Офіційний сайт Національного банку України. Статистичний бюлетень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=57897.
8. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 07.02.2000 № 2121-III. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
9. Про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами [Електронний ресурс] : положення : затверджено постановою Правління НБУ від 03.12.2003 № 516. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1256-03>.
10. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні [Електронний ресурс] : інструкція : затверджена постановою Правління НБУ від 28.08.2001 № 368. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.
11. Сомик А. Сучасний стан та напрями стимулювання розвитку банківського інвестиційного кредитування в Україні / А. Сомик, С. Жуйков // Вісник Національного банку України. – 2010. – № 7. – С. 28–34.
12. Шапран В. С. Инвестиционные банки в США: история перемен / В. С. Шапран. – Банковское дело. – 2007. – № 6. – С. 53–56.

Отримано 08.08.2013

Summary

The current state and the causes of low levels of investment activity of domestic banks are examined. The necessity of the establishing investment banks in the banking system of Ukraine is substantiated and necessary steps for their development are defined.